Літаратура.

1. Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Віцебшчыны / склад.: А. С. Дзядова, Г. К. Семянькова ; пад рэд. А. С. Дзядовай. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2025. – 108 с.

УДК 398:636.92

ТРУСЫ Ў МІФАЛОГІІ НАРОДАЎ СВЕТУ

Громава І.І., Баушына Ю.У.
УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны», г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

У працы разглядаецца значэнне сімволікі труса ў міфах і легендах розных народаў. Асэнсаванне сімволікі неабходна для разумення культурных кодаў, дазваляе глыбей успрымаць фальклор, літаратуру, і нават сучасныя брэнды, якія выкарыстоўваюць гэты вобраз (напрыклад, знак якасці ў касметыцы, які абазначае одсутнасць тэсціравання на жывёлах). Разуменне вытокаў узбагачае аналіз культуры, народныя традыцыі, рэлігію. ***Ключавыя словы:*** *міф, сімвал, месяцовы трус, велікодны трус, неўміручасць, ступка.*

RABBITS IN THE MYTHOLOGY OF THE NATIONS OF THE WORLD

Gromova I. I., Baushina Yu.V.
Vitebsk State Academy of Veterinary Medicine, Vitebsk, Republic of Belarus

The paper examines the significance of rabbit symbolism in myths and legends of different nations. Understanding the symbolism is necessary to interpret cultural code, and allows a deeper understanding of folklore, literature, and even modern brands that use this image (for example, a quality mark in cosmetics that indicates the absence of animal testing). Understanding of origins enriches the analysis of culture, folk tradition and religion. ***Keywords:*** *myth, symbol, moon rabbit, Easter bunny, immortality, mortar.*

Уводзіны. Ад старажытных легенд да сучасных традыцый трус займае асаблівае месца ў міфалогіі народаў свету. Гэта не проста жывёла, а сімвал, які нясе глыбокі сэнс і перадае мудрасць пакаленняў. Ён увасабляе ўрадлівасць, багацце, адраджэнне і даўгалецце.

Матэрыялы і метады даследаванняў. Была вывучана пэўная колькасць літаратуры па тэме, вызначаны самыя папулярныя легенды пра трусаў у розных народаў, у розных рэлігіях, міфы ад Амерыкі да Кітая. Артыкул грунтуецца на комплексе агульнанавуковых и спецыяльных

метадаў: семіятычны аналіз, параўнальна-супастаўляльны, апісальны метады.

Вынікі даследаванняў. У міфалогіі трус звязаны з Месяцам, зменай жыцця і смерці, а таксама сімвалізуе хуткасць, асцярожнасць, самаахвяраванне і ўдачу [1].

Японія: месяцовы трус і поспех. У японскай міфалогіі трус – гэта шанаваная істота, звязаная з Месяцам. Маленькая істота таўчэ моці ў ступцы, што звязана са святам Цукімі (любаванне месяцам), і сімвалізуе самаахвяраванне, адраджэнне, урадлівасць і поспех. Ёсць яшчэ адзін міф пра Белага Труса з Інабы, які дапамог багіні Аматэрасу знайсці шлях, стаўшы аб'ектам шанавання ў храмах. Трусы таксама сімвалізуюць «поспех» і «багацце» дзякуючы сваім доўгім вушам, якія «збіраюць гэтае багацце».

Кітай: багіня месяца і неўміручасць. У Кітаі трус лічыўся адвечным спадарожнікам начной багіні Чан-э, за што таксама стаў называцца месяцовым трусам. Ён адправіўся з ёй на Месяц, дзе і пасяліўся. Яшчэ ў перыяд праўлення дынастыі Хань вушасты ўвасабляў жаночы пачатак «інь». Кітайцы верылі, што месяцовы, або нефрытавы, трус Юэту жыве на Месяцы і рыхтуе чароўны эліксір неўміручасці. Паколькі на ўсходзе лічылася, што трус дорыць неўміручасць, кітайскія імператары малявалі яго на эмблемах улады. Гэта было залогам даўгалецця царскай асобы.

Індзейцы: герой – трус Манабазо. У паўночнаамерыканскіх індзейцаў трус – гераічная фігура. Алганкіны звязвалі яго з Богам Мічыабо – сынам заходняга ветру, дарыльшчыкам святла. Цудоўныя лапы труса рабілі яго выдатным плыўцом. Трус Манабазо, як старажытнагрэчаскі Праметэй, выкраў агонь у грозных духаў і аддаў яго людзям зямным. Таму тут трус і заяц увасабляюць святло, сонца, світанак, творчы сусветны пачатак, змяняючы звярыную прыроду на прыроду чалавека. У пазнейшых індзейскіх міфах ён ператвараецца ў героя-храбраца, пануе над вятрамі або дарует людзям дождж. Ён спрытны і кемлівы, розумам перамагае грубую сілу.

Славяне: мудрасць і шчасце. Ва ўсходніх славян таксама існавалі падобныя павер'і пра трусаў. Гэта жывёла была шчаслівай для цяжарных жанчын. Злавіць у сне труса або зайца прадвесціла лёгкія роды і нараджэнне хлопчыка.

У казках ён нярэдка супрацьпастаўляецца лісе, якая ўвесь час спрабуе абхітрыць яго і з'есці. Але яе каварным планам не наканавана спраўдзіцца: хай трус маленькі і слабы, затое ён мудры і знаходлівы. Галоўны пасыл такіх паданняў заключаецца ў тым, што сілу заўсёды можна перамагчы розумам, а каварства – мудрасцю і знаходлівасцю [2].

Германія: велікодны трус. У язычніцкай Германіі пушысцік, таксама як і яйка, быў сімвалам урадлівасці, новага жыцця, адраджэння. Гэта звязала яго і з хрысціянскай велікоднай сімволікай, са святам вясны, Уваскрашэння Хрыста і пачаткам новага жыцця. Таксама там была багіня

вясны і ўрадлівасці – Эостра. Часам яна адлюстроўвалася з трусінай галавой. Яе ўшаноўвалі ў дзень вясновага раўнадзенства.

Хрысціянства: двайны сімвал. Пушысцік з'яўляецца і ў хрысціянскай сімволіцы. Ён сімвал заганы і граху. Часам пакорлівы белы Вушасцік малюецца ля ног Панны Марыі. Гэта сімвал перамогі над распустай. Безабароннасць і пакора гэтай жывёлы таксама сімвалізуе падзвіжнікаў Хрыста, якія даверыліся яму. Велікодны трус – традыцыйная велікодная жывёла ў многіх еўрапейскіх краінах. Больш за тое, ён нясе прыгожыя велікодныя яйкі і пакідае іх у падарунак добрым дзецям.

Будызм: самаадданасць і спачуванне. У будызме трус – гэта сімвал найвышэйшай самаадданасці і шчодрасці, заснаваны на легендзе пра тое, як ён скокнуў у вогнішча, каб накарміць галоднага Буду, за што быў узнесены на Месяц і стаў месяцовым трусам, які таўчэ эліксір неўміручасці. Гэтая гісторыя, вядомая як «Легенда аб чатырох гарманічных жывёлах», падкрэслівае бескарыслівасць і спачуванне, а трус з'яўляецца ўвасабленнем гэтых якасцяў [3].

Заключэнне. У краінах Азіі трус амаль заўсёды жыве на Месяцы, у яго лапах ступка, а сам ён абавязкова звязаны з бажаством. У хрысціянстве яго значэнне неадназначна. З аднаго боку, ён сімвал распусты, з другога – чысціні душы. Вясной труса заўсёды можна ўбачыць як сімвал Вялікадня. У цэлым, трус усюды пазначаецца больш станоўчым і добрым сімвалам, чым дрэнным.

Літаратура.

1. Афанасьев, А. Н. Мифы древних славян / А. Н. Афанасьев. – Москва : Array Литагент «РИПОЛ», 2014. – 290 с.

2. Колум П. Великие мифы народов мира / Патрик Колум. – Москва : Центрполиграф, 2007. – 352 с.

3. Токарев, С. А. Мифы народов мира : Энциклопедия в 2 томах / Гл. ред. С. А. Токарев. – Москва : Советская Энциклопедия, 1987-1988. – 1392 с.

УДК 37.018.1(476)

ТРАДИЦИИ ВОСПИТАНИЯ В БЕЛОРУССКОЙ СЕМЬЕ КАК ЭЛЕМЕНТ СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ БЕЛОРУССКОГО НАРОДА

Дятко Е.А., Картунова А.И.
УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины», г. Витебск, Республика Беларусь

В статье рассматриваются элементы социально-культурного наследия белорусского народа, воплощенные в народных традициях воспитания и взаимоотношений в белорусской семье, которые